ԱԶԳԱՍԷՐ

Հրատարակի յամէն Շա-
բաթ. օր՝ յատուկ Տաւմարի
Տարեկան Կ. Կէսակի 25.
Բաժանորդաց ընծայի Ճ 500.

ՈՒՍՈՒՄՆ ԸՆԴ. ԶՄԱՐԴ ԵՐՋԱՆԿ

Ամենայն ազգային հրա-
տարակութիւնք ձրի ըն-
դունին.
Բաժանորդն տալու տալոց-
մանց 2 անգամ ամսոյ

ԼՐԱԳԻՐ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱԶՄԱԳԻՏԵԼԵԱՑ

ՀԱՏ. Գ. ԹԻՒ 106. ԿԱԼԿԱԹԱ 1847 Օգոստոս 21.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՔ

ԿԱԼԿԱԹԱ

ԽՍՏՈՒՐԵՆ նաւ եհաս այսր 'ի Բուշեհրայ, և եբեր զՏէր Սեւփաննոս Բարսղեանն 'ի քահանայութիւն Պոմպայ, ընդ քանի մի այլ Դ ուղևորօք և Հայ վաճառականօք։ —Մինչ տաւզծոց Եղբարց Կալկաթայ հրատարակել գրելւոյ ինն փողոցաց և պաշտամանց, որպէս զի ծանիցեն ընթանք թէ ընդ որ 'ի նոցանէ գնալոց իցեն տալոց վճարն, որոց և տոյ զենտաղայ ըստ անի ծանօթութիւնք.

փողոց Չինթփուրայ—Զգուշութեամբ անցանելի։
Պարկ Պողոտայ — Ընթանալ մինչև Ցկեաւնուք ուղին։
փողոց Դրմնոդրայ—Անանցանելի։
փողոց Զանմարղարայ—Անտանելի որ։
փողոց Գարփէնթէրայ—Անցանելի ընդ հուշնն և ելթ։
փողոց Պայտոնի փոխարքային—Անտանելի որ։
Թեկիսլայր փողոց—Պահի մարդ՝ ժամու լուռ հեծելոյ։
փողոց 'ի Լեսլթն—Յըշեցաւ նորոգութեան է։
փողոց Կատիփարայ—փողոց միայն անցանելի։
փողոց Բոսթաքինարայ—Անցանելի լինի յորժամ Փ. Ճ. Հ. մեքենայութեամբ։
Իսկ փողոց Հայոց—Հոյլի թէ է կատարած աշխարհի։

Հայկազուն Պարոն ոմն՝ որ բնակի 'ի Հայոց թաղին՝ խնդրեաց զպարտուցմանն ըստ հիւանդ բարեկամ՝ ով։ Բարեբար Բժիշկն յաճախեցաւ գալ, բայց զարհուրեալ 'ի խորտակելոյ կառացն և 'ի ընկաննելոյ զօղ և գլօրն իւր 'ի խորափորս և 'ի խրամատս ազգոց փողոցին՝ "կոյլ զիս հրաժարեալ" ասաց։ Հայկազուն Պարոնն զհետեցին նորա տաւաքեալ սա Հոյաքեալ Եղբայր, և նա՝ յերկրատատանեցառութիւն այսր ամսոյ մին լու. քաղաքապետութեանի կարգաց 'ի մեծաց մեծամեծաւց ծանապարհաց և պատուելից մայրաքաղաքս, զոր դու պատուիրեցեր։ Բայց սակաւիք յայսմ մասին ոյնքան յաձախ, և այնքան բարձր հասանեն նոցա՝ մինչ ունելով նոցա զբեթէ խլեալ են, վամբատակի ըղլուցմանն։ Առանց որոյ Հարցարա խաստասց Հայկազուն Պարոնին՝ զի եթէ կարիցէ յարուցանել զմեծ իմն թուզյ 'ի մի բժշկաց Հայ-

ող թաղին , որպէս զի իշխանք և եւրոպիացիքն հրապարակին գալ անդր, և խորտակել անդ զկառս և գեղեցիկ կարասեաց ։ այն է՝ որ ծաղր լինի Չինաստանի , այլ թէ ոչ՝ անկարելի իմն է բանիւ հասկացուցանել ինչ նոցա ։

Լսի ևս թէ Հայկազուն Պարսիկն գիտաւորեալ է խնդիր մատուցանել փառն այսր՝ ուր հարկն է , յորոց իմէջ անուն լեալ՝ առաջնոյն է զհատասար նորա առ փոխարքայն Ը. Հնդկաստանի ։

— Հարիւրին հնգամէ Տէրութեան մերձակայենին մերասին 'ի գործ եդան , որում չէր՝ ամեն ինչ երևելի պատճառ՝ քան զանհասս մայրաքաղաքիս ։

— Հասարակօրէն հրատարակի , որպէս թէ փոխարքայն Եւրոպեան Հնդկաստանի ձիոն շատ ուտելով 'ի լերինն՝ Հաղ կալու , և իջանելոյ ի քանակել 'ի սոյն Կալկաթայ ։

— Բանն փոփոխութիւնք եղեն 'ի մի զինուորական ատենի Եւելիպեան Հնդկաստանի , որոց ոչ անուանքն ծանօթ քմեզ , և ոչ պաշտօնանցք նոցա ։

— Գրէ Հարքարա Լաշիր անոյն 10 թուով , թէ խռովութիւն ծագելով 'ի Տէրութեան Նէպալայ՝ բացուռք տապաստ յերկիր կործանեցան. և թէ արքայ նոցին գերի դնոց 'ի ձեռս ապստամբից , 'ի գահոյից 'ի գերեզմանն չեր մեղաց , և ոչ իսկ հաստատութիւն թագաւորութեանն 'ի մէջ անմիարանն ժողովրդոց ։ Բրիտանացւոց ուշքն յայս ։

— Թղթեան Սինկափորայ հասին 'ի սկզբան ամսոյս այսորիկ , յորմէ իմանի Յունիս 28 դրով 'ի Կանտոնայ , զի զօրք Բրիտանացւոց Կատոլ Լիգէն , Մենեսլայ , Ասօտօ և Միքելա նուաճեալ հասին 'ի Ջէյլանդ 'ի Կանտոն՝ բառնալ զօրքունական Լուզոնկացին 'ի Կալկաթա , և զհնացեալսն 'ի Մադրաս ։ բայց թուի թէ մերձին յարձակումն Անգղիացւոց 'ի վերայ Չինաց չեւ է դադարելի , բատորում ամենեքին նաւքս արդեւքեան անդ յապաւոյ իններորդ Սըր Ջ. Ամ Գրէմբայ , և միանգամայն ինստագ է թէ յե՞ւ է երկրէլ ունիցի բանին ։ Խնդիր է յաղագս պատերազմի կամ խաղաղութեան ։ Եթէ առաջինն՝ ուրեմն պատերազմ ընդ Չինաց նոր 'ի նորոյ սկսանի ։ Թէ այսպէս և թէ այնպէս՝ զօրք մեր , ասէ , չկարէ թողուլ զՀանգամանս յառաջ քան զՀաստատելի ։— Օրէքն առոյգ և կազմ է առ ա՛ և իցէ ծառայութիւն , այլ ցան , զի արքունականն անուանեալ Լուսնտացիք նեղին յոյժ 'ի պէօպէս հիւանդութեանց յորոց 69 ոգիք 'ի հիւանդանոցի կան զօրեկոս ։ Ջ. երեմնախօսութիւն ստորին է անդ , և դրաղուժն մանոյց ։

Օ հետ յայն և Խնդրելեան թէ թողեալ զհմաութիւն Սր Ջ. ան Գրէմբայ զերգուէն Չինաց , ասկուէն զինուորական խաղութիւն նորա՝ արտաքոյ որոց պիտոյ է առ. 'ի մերձին յարձակմանէն 'ի վերայ Կանտոնայ՝ անբառնական է դրաւորութեան , և խնդրի անձն ոք , որ քաջ գիտիցէ զհանդկալել կամ հաշտել ։

ԲՈՄԲԵՅԻ

Տայմս Լոնդոնի Յուլիսի 31 էն թուով յիշատակէ թէ 'ի մասնել Ասաջոյին Նանոյ 'ի Ջ. ավրապատոն՝ այրեաց նորա կենդանւոյն կիզան 'ի մահ ընդ դիշոյ նորա ։ Օ արմէնք յիրաւի , զի թէ Տէրութիւն երկրի պարզի բառնալոյն գլխագոյն զայս սովորութիւն յերկրէ յայս-

ռանէ , ընդէր ապա թող տայ պա-
տահելոյ նմին 'ի սահման Տէրու-
թեանն ։

ԿՐԵՏԷ

Կրտէի Եգիպտացւոց տանէն Լը-
ռագիր հրատարակէ թէ մանկտոյն եւ
'ի չէ՛ն և յանչէ՛ն երկրին՝ և 'ի ծայր
գաւի՛ն հրապարակաւ քարոզ կարդաց
«թէ այր՝ որ կալեալ ունիցի զկա-
րաւց կնոջ իւրոյ՝ կարէ ազատանել, զնա
և խոհրդն ազդ առնել առանին ։» Այս
խելքն Սոդիկ կանանց զկլոյն , որ իւլ
Հրամանաւ աշխարհին յիմարացու-
ցին 'ի դիւաս անձանց ։—Զ. Ն.—բեր ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Լսի թէ Հայ ժողովուրդք Շի-
րազոյ սակաւացեալ և ամփոփեալ
'ի հինգ և եօթ տունս ամբողջական,
ունելով իւրեանց դպրատուն մի ։ գը-
րեալ են առ Էջմիածին Հայոց 'ի Կաթ-
ղիկոս Ներսէսի կողմէ նորա , որպէս զի
Էջմիածնի իւրեանց բուն պաշտօնի 'ի
փառս Ամենակալ, փրկչին մերոյ Ա-
ստուծոյ ։ Որպէս լսեմք՝ նոյնպէս
և քաղաքավարական թուղթ մի խնդրոց,
Էր՝ ակն ունիմք զի բարեպաշտու-
թիւն Պատուելի Հասարակութեան
մերոյ՝ մանաւանդ թէ Հայրենասէր
Տէրանց մեր , բարեհաճեսցին ձև
իցէ օգնականութեամբ նպաստել այնր
Բերդ Էջմիածնայ , 'ի փառս և 'ի
պատիւ Ամենասուրբ Աստուածու-
թեանն առ որ անտարակոյս եմք զի
վարձք բազում լինին նոցա յերկ-
նաւոր վարձատուէն ։ Բանզի եթէ
միաբանութիւն առնել աղքատին՝ փոխ
տալ իցէ Աստուծոյ , որքան ևս ա-
ռուել՝ բանով՝ զԷջմիածին՝ մի 'ի փառս
Նորա ։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ

Յեօթներորդումն ամսեան Յու-
նիսի , յաւուր Կոմսն Սողոմոնէ և
Լորդ Կովլի պատուհասին նախարա-
րին մեծի Գերմանն յաղագս նորոց
Յոմնաստանին՝ յառաջադրեցին զի Պա-
րոն Մնասուրտ գնացյան Թաուրաց
վերադարձցի յԱթէնս , և մի ամե
յառաջակալոյ նորա գիրանն զաղ ըն-
թրութեան գրեցէ առ նա , և ոչ Կը-
լեարի խնդիրն ։ Գուցանն ոչ հաճե-
ցաւ ընդ այս , այլ առաջի արար ա-
ռնելին թէ պաշտպանել զպատեհութիւնս
որոց են իւր խոստացուցեալ էթէ դյա-
հանջմանս Գերմանն , և թէ զորքս իւր
'ի նմին մամ կայն , Այլ կարծիք ընդ-
հանուր են սոս , թէ Գուցանն զի-
ջանելոց է 'ի վերջոյ 'ի խորհուրդս
Նախարարին Անգղիոյ ։

—Գրեցին հասին 'ի Մոսկովյ թէ
Օսմանփաշայ կարի 'ի նեղ արկեալ իցէ
զՉէրքէզ Շէյխ Շամիլ ։ և թէ այլ
ամե խլեալ Արապնի տեղ ։ 'ի նմին
ազդէ զդարձոյց եղեալ ընդդէմ զի-
նեալ է Չէրքեզ Շէյխ Յոյոց վեր-
ջինն արապատն անկեալ առ ռեպակալ
Ենգլեսպոլ 'ի Մաստու , խնդրեալ
է հնազանդել Գերման մէջնորդու-
թեամբ նորա ։

Բանասիրական

ՀԻՆԳ ՐՈՊԷ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ընթերցող՝ ոչ հրաւիրեմ զքեզ 'ի
զբօսանս Հռովմայն Յաւէրժահարանց և
ոչ յայլաբանութեամբ դժկեց 'ի մնաս Աւստրալիա
Յիմարաց ։ Անձն պ սասուգութիւնս

են՝ զորս յիշեմս, անվրէպ փորձք ճշ-մարտութեանս և անվրէպ խոստովանու-թի յառաջ բերելոյ ՚ի նոցանէ՝ զորս աշխարհ ազգաստապետքն է ՚ի գնել, և ուխտապետքն իսկ է ՚ի տալ կամ յառնուլն զնոսա ։ Հա-զարք են՝ որք վկայեսցեն ասել, յիշա-տակարանքն, քան զիարդ սուրբ ընտ-թեան և կարևորութեան, և հա-տատեսցեն զճշմարտութիւն արեամբքն իւրեանց ։՝՝ Ո զմա զու զայս ասացու-թիւն փարթամացիք նմանութեամբ՝ յին-քըն զրաւեմ բարեպաշտականաց զհա-նոյն և զանազան խորհուրդս նոցա․ և խոստովանութեամբ ՚ի նոսա ակնունել յու-թեան իւրում, իբրև գերագոյն վախ-ճանի գոյացութեանց իւրեանց՝ առ ո-րով այլ ամենայն մասնաւորեալ հոգք և զբաղմունք այնքան ամայ և անօգ-տուն համարին, որքան և առարկայք յիշողութեանց նոցա՝ հուրք զօրով յաճելեն ։

Այս է սրտառուն կենաց՝ ընթեր-ցանը այս է ճանապարհ երանութեանց ։ Կենաց և երանութեանցն յաւիտենա-կանաց ։ Հինգ ինձ․ եթէ կարող իցէ կեաս, զայլ ինձ ճանապարհ գու ․ ախորժեսն եղ ինձ այնպիսի փառօք կամ՝ այնպիսի անվիճելի փորձով՝ որպիսի եւն յառաջ բերի աստանօր Իւ (եթէ անաչառ միօք ընթերցու-ցուսցի Սուրբ Գրոց) զու իւրեանն զիւ-րաբեալ լինիցիս անկրաւորութեանն այս-պիսի վկայութեանց ։ Ահ․ ընթերց ԶԳԻՐՆ զայն, և ՚ի միտ առ ։ Այնթե արա առ Աստուած, զի օրհնեսցէ զընթերցուած քո, և զգեցեր զու-զնա զօղ անմեռելի բան Աստուծոյ ։ Ահ ես ունայնութեան ծախեաց զժա-մանակի քոյ․ մի՛ անխոյս լինիր զհոգ-ւոյդ, զմահուանէդ զյաւիտենականէ, և զյաւիտենականութենէդ ։ Ահ այնքան անգգոյշ լինիր, մինչ փոխանակել ըզ

ժամանակաւորդ ընդ յաւիտենականին, զմարմինն՝ ընդ հոգւոյ քում, զաշ-խարհ ընդ երկնից․ զմահ ընդ կենաց․ զՍատանայ ընդ Աստուծոյ ։ Դու միտ առ զասա զամենայն ընդ ՀԻՆԳ ԲԱՆԻՍ յաւուր, թերևս հինգ անձնեսցի ՚ի հըն-գետասան և հնգետասանք ՚ի յիսունս մինչև եղիցիս դու մտադրամայն իմաս-տուն՝ հաւատարիմ և երանելոյ իսկ ։

Ընկալ լու միօք զհամարձակու-թիւն իմ, զի ոչ դիտեմ օգուտ ինչ առանձնականն այլ ՚ի շահ քոյ ։ Եթէ յաջողեսցի ինձ առաջնորդել միոյ քոց լուրջ խորհրդածելոյ այսօրինակ առ ՚ի վայելել խաղաղութեան և սըրբ-ութեան ։ Օրհնեմ զԱստուած ընդ իս ․ բայց եթէ ոչ յաջողեսցի ․ թո-ղում հասարակաց մարդասիրութեան և քաղաքավարութեան քում աղաստան չգայթակղել առ իս և Տեառն ամենայն բարեմտութեամբ ։

Հաւատարիմ Բարեկամ Քոյ ․

Հայ Վերափոխեալ ԻՆ ։

ԱՍՏՂԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Ծագումն ու [illegible] ։

Հաւաստի ուրախ և մեծաչի՝ ամբոխ այս զմայլեցուցիչ, այն ինչ նշմարեմք զանթագաստանն՝ զպայծառս և զմարգա-գիտութիւն՝ աշխարհին ամենայն վայելչ-ութեամբքն իւրեանց, այնչափ և ան-սպառելի թափանցութիւն՝ առ ՚ի մինչ պա-չափ ընդ երկինս վկայեալ՝ փայլատակ, և բանականութիւն ՚ի բայց ընկերու-թեան բացերևակեն յաւէտ՝ զիւր վայել-նի կերպարան ։ Որ անցեալքը ՚ի մեր երևեցուցանէ զգեղեցկութիւն իւր նոր, և իւրաքանչիւր ժամ անձնացու-ցէ պլպլուն ընդ բնութեան ։ Արդ խաւն ապէն իսկ բաւական ճառագայթ ՚ի խաւ-

շանց անուն՝ անկայ ցանկութեանն . մինչդեռ նորատունկն ցորեան սկսանի երևիլ , բուրաստանացն զուարթանալ . Նորաբողբոջ ծաղկէքն յօրդորեն առ-աւէն և անդէն զմրգայն մատաղբու-թիւն . և քաղցրանոյշ մանուշակն է մի 'ի կանխատուունիցն՝ որ տարօրէ բուրմամբ զօւն գարնայնոյ .

Արկանէք չքնաղն յանիթէ՝ առ ասխա-տխրու ամբարձեալ վեր 'ի մերոյ սաղարթիցն՝ մեռաջայն համբուրանան տեսութեան , և հեշտացուցանեն զհո-տաւէթիւնն իւրեանց՝ պայծառու-թեամբն երանգոց և անուշահոտութեան բուրմամբ .

Այսպիսաթուղն 'ի բոյս որձաէկ ըղ բազմութիւն ատամնաձիչ տերևոց . ծոցո նորին բարձրանայ 'ի վեր , և կարմիր և դեղին զանգակաձև ծաղիկք նորուն հակեալք յերկիր 'ի խոնարհ՝ նմանու-թիւն բերեն ոսկի բեռք թասի շա-ջապատեալ թիթեղօք տերևոց .

'Ի մէջ սորա թիցն բերոց՝ Սեթ-ականջն կամ փայլկասահ և կամ Շբէշ վերացուցանէ զծոցս իւր կե-բերով զիտանմ մի ծաղկանց , որ ծայր բարրաձ անցանէ ըզ քերթութեամբ թաւ-շի և զփափկութեամբ ամենայնանիր կեր-պասին . Արփոյշն բանի յուէտ իմն հեզիկ , հազիւ իշխելով տակաւին 'ի պարզել զիւրն գեղ , զի մի գիշերայ-նին օդ կամ հողմունք յղատառոյց սաստկանալոյն յանկարծուստ զրա-ցեալ գեղեցկութիւնս իւր և եղ-ծուցանիցեն պաղպաջական զիւրն պայ-ծառութիւն .

Հրանուշն , Շահոքրամ , և Մարգն թողուցանեն զդէղս իւրեանց՝ մինչ նորանոյ նէրէ նոցա առաւել բարե-խառն՝ յարդարհանին ծաղկել .

Պիտոյն ուշադիր՝ զանմեղ է յօրինակի դուարձայի առաջիկայս . ա-ռնիթ գեղազանց՝ առ 'ի օգտակարաւ ըստ խոնարհութիւնն և բարութիւնն Ա-ստուծոյ , Ամենիմաստ է Նախախնամօղ , զի 'ի զուրճ անդ բեն զարմանս , անդ-նիւք առանց անհերգ սկիզբն առնու 'ի ժամանակին և 'ի կարգին սահմա-նելոյ ինքեան՝ 'ի բանալ զարկս իւր՝ հանել բուսուցանել զիւր կոկոնս , և կազմել 'ի բեղմնաւորութիւն պտղոց և սերմանց .

'Ի բուսական թագաւորութեան՝ մի տեսակ յաջորդէ միւսում՝ յաջոր-դաւորութենէ անտի զխախտման սար-ւոյն . Մանկք հազիւ հաս տեսանելի՝ մինչ միւսք 'ի պատրաստի կան յերե-ւել . և ոմանք իսկ հասանեն յայնց՝ որ 'ի վեր երանեն—իսրաբանչիւր յիւր շրջան և յիւրում վիճակեալ ժաման-նակի . Այն ինչ այս առանց ածէ զիւր պտուղ 'ի հասունութիւն , զիւրն շարժէ բնութիւն անձին . զի պտուղք նորին պատրաստ լիցին՝ երբե լցեալ լիցէ առաջնոյն զամբառ իւր .

Աստի այսպէս սահմանեալ են անփոփոխ զծաղկիս և զպտուղս յաջոր-դարար . չիք ինչ երբէք կարօտու-թիւն . և 'ի միոյ ծայրէ անտի տար-ւոյ ցմիւս՝ Բնութիւնն զարմանս առ-նէ և հանէ 'ի մերոյ պատուիրու-թեանց իւրոց .

Օրացիկքն զարնան՝ զուս զմտաւ-ածելոց մեք մոյշումն զուարթութեամբ , պարտին հրաւէր մատուցանել մեզ առ 'ի խորհել 'ի վերայ երախտաւորի ծաղկին և զարման կենաց . Ամեն նորին զարգանան երախտաւորք բնձ-ցուս և գեղեցիկ , հանդերձ հայրա-կան շնորհք . և բազում առաքինու-թեամբ՝ որ պատճառեն զնոսա զմայ-լեալ լինել և սիրելի . այլ զի հազիւ

Հիւսիսոյին մերձ անցանէ ընդ անենազնիւն ծաղկամբք գոգնոցիւ, հարստանելով յլիռմայս իւր զպատուականս յակինթ և զմանիշակին մանուշակ. նոյնպէս պարծանքն փերոյ և փառք երկնասարդութեանն լուսով անդամ նուաղմէն 'ի կոկոն անդ, և խամրին՝ մինչ չև եղեն կատարեալ գեղեցկութիւն լուսոյ նոյին։ Պաշտպանեալ մանկօք և շուրջ պատեալ 'ի գդաբաղդութեանց՝ հարկանն երկնասուդեց աղօթանաց յոլովակի, և մեծութիւն՝ զարհուրելի ամեն։ ձնոյին առատ կենաց. կամ եթէ տեսիլք պայծառափայլք ուրախ առնենգձեա իւրեանց. յանկարծուստ յափշտակին նոքա 'ի գիշերի և պահակին յանդիմանցին։

այս ուրեմն ոչ ոք յանդգնութեամբ սրտի իւրում պարծեսցի թէ ձգեսցեալ էցէ ինքն 'ի հեշտութիւնս երկնաւորդութեանն կամ խաղտացէ ընդ մեծահաղոյն ճիրս իւր. զի՛ Մարդոյ որպէս խոտոյ են աւուրք իւր. որպէս ծաղիկ վայրի՝ նոյնպէս ծաղկի։ Շնչէ 'ի նմա հողմ, և ոչ է՛ և ոչ եւս երբէք տեղի նորա։

Ա. ՎՐԴԱՆԷՍԵԱՆ

ՎԱՍՏԱԿ

Վաստակ՝ ծնունդ կարգաւորութեան. մայր առողջութեան և բարերարութեան, բնակէր ընդ երկուց պատերաց իւրոց 'ի փոքրիկ խրճիթի միում առ կողմբք բլրոյ միոյ՝ յայժ հեռի 'ի քաղաքէ։

Ընծանոթ էին նոքա աշխատակածաց, և անցուցանէին զաւուրս իւրեանց զօրէն մշտակոյ դիւղականաց. սակայն՝ իրք ունելով աշխարհատեսութեան, թողլով լքին զինեկօս և զբնակութիւնս իւրեանց և հաստատեցին 'ի միասին ճանապարհորդել։

Վաստակ յինքնայր զճանապարհն հանդարտիկ, ունելով յաջող զառողջութիւն, որ անուշակ զուարթութեամբ և քաղցրանուագ երգօք մեղմացուցանէր զձանձրութիւն ճանապարհին. այն ինչ բարերարութիւնն ձեռմէր 'ի ձախոյ ծիծաղելով. և օգնելով քայլից մօր իւրոյ. և մշտաքաղցր բնաւորութեամբ իւրով ասաւելով զքեռան իւրոյ զբերկրութիւն։ Ըստ այսմ օրինակի ճանապարհ առնէին ընդ անտառս, քաղաքս. և ընդ գիւղորէս մինչև հասին 'ի Մայրաքաղաք ինչ. 'Ի մտանել 'ի քաղաքն մեծ. Մայրն երկմտեցոյց զմտօքս իւր ըստ չհեռանալ յիւրմէ. վասն զի կամք էին Ընկերակցայ՝ տայց. զի բաժանումն նոցա եղեւի պատճառ կորստեան երեցունց եւս միանգամայն։ Սակայն առողջութիւնն 'ի բնէ կայտառ գոլով՝ առանձնանայր յորդորս վաստակին, յերչ եւ մեղկութեան տեղէր ինքեան և 'ի ծնանիլ հիւանդութեան՝ 'ի մերձոյ մեռաւ։ Բարերարութիւնն յանձնեալ թէ քեռ իւրոյ տեղի եւ հրապուրանաց ծուլութեան, և այլ ոչ եւ ընդէր եղև անուն նորա։ Իսկ վաստակ՝ որ ոչ կարէր զուարձանալ առանց զուգակցաց իւրոց. վասարանելի շրջէր միայն 'ի վայր 'ի վեր ինքն իւր 'նոցա, մինչև 'ի ճանապարհն թմբրութեամբ բռնանալ՝ մեռաւ 'ի թշուառութեան։

Թարգմանութիւն

Ա. Բ.

ԳՈՒԼԻԵԼՄՈՍ ՏԷԼ․

(Շարունակութիւն թիւ 18ին, էջ 254։)

“Զբօսնում է ժամն զոր ի խօսակցութեան եղեալք,” ասաց մեծագոյն կինն Տէլայ, անհնարելոյ պղտորեալ յերեսս նորա. “Ո՞չ հաւատաս յիս զգուշանալ հոգւոյ քոյ։”

“Ընկեր,” պատասխանեաց Տէլ. “Եւ մեք զուգեմ կին բարի և հաւատարիմ. այլ և համեմատիչ խորհրդատու և բարեխօս ի մտաւորական հոգւոյ թեան։ Ընդէ՞ր արդ զորս գործեցից և ծանուցից ի քեն, ասացից քեզ։”

“Զի՞նչ է այդ զոր գործել ես, այր իմ։”

“Զայն՝ զոր վասն պարտաւորեցաւ զիս։”

“Ո՛չ, մի այսպէս բարբառեր․ այր բարի ես դու, և ամենայն զոր առնիցես՝ բարի լիցի յայս իմ։”

“Գիտեմ զայդ, սիրելի իմ, զօրէնոյն մխիթարութեան, յոր անկեալ է պէտքս երկիրն Շուեյցարիոյ անօրէն հարստահարութեամբ օտարաց ի կալանաց մերոց։” ասաց Տէլ։

“Գիտեմ,” պատասխանեաց նա. “այլ զի՞ զիարդ է փրկել զպէտս այդքան ի վեր քան զմեր իւրեանց։”

“Բարեաւ,” կրկնեաց Տէլ. “Այժմ օրէնք բարեկարգեալք մերկացեալ նախնի ժամանակաց վասն ազատութեան և արդարութեան մեծամեծն ամենայն զինուորք առ յոչինչ գրեցին յօտարաց, և համայն նախնի հարազատութիւնք՝ որք համբերէին պարծանք և փառք երկրիս մերոյ, մեր ի վերայ տապալեցան ի հոգանէ. որոց ոչ ունէր զաւակաց և ոչ զհայրենասիրութիւն պարտաւորք։ Ուրեմն հարկիւք իմ է, կին բարի, ընդ պարտուց անձանցն ոչ միայն զգուշանալ, այլ և փոխանակ անզգամ զգեստ ունել ի պաշտպանութիւն հայրենեաց իւրեանց։ Ցանկամ առնել իմ երևումն և երիս հզօր քաղաքացիս խորհրդ. որք ժողովեցան յայսմիկ գիշերի ի վերայ փոքրիկ դաշտաւանդին՝ որ արտաքոյ կայանէ յառաջին կողմն մեծ ի լճին Լուցեռնի յափունս ծովակին Ուրի, նոյնաւ կարգել ի միասին զհանդիսաւորութեան հայրենեաց։”

“Սակայն գիտեմ կարկեալ յուսալ երկրորդ և երեք անձինք ընդդիմանալ զօրութեան նոցա՝ որք ծառայեցուցանեն զՇուեյցարիա,” հարց կինն Տէլայ։

“Մեծամեծ արարք յաճախակի յոյժ երբեմն միաբանեալ սիրովք,” պատասխանեաց նա. “Ընդհանուր մտածմունք Շուեյցարիոյ զգայացեալ են ընդդէմ Գեսլերեանն հալածանացն. որք առաքեն մի յանուն այնքան չարաչար վարուցն դերմանացեն խաւարեցուցանել, մինչ ի վայրագաբար սպանանել և գիւղանաքն և զմանկանքն ընդդէմ իւրեանց։ Հայրն Ալնաբ Մելքթալեան՝ մի յոգնից Գերմանոյ՝ սպանեաւ խիստ խստութեամբ մեր, փոխանակ յանցանաց փոքրիկ փոքր

պատճառի անիրաւ պատուհասութեան Գեսլերի՝ հրամանատարին մերոյ եւս տանուտէրն Ուրիոյ. և ի զնոյն որդիոք, Մելքթալ իմ, զի նախանձախնդիր հաւատարիմ նորա եկ մերձեցին զնա ի մեռանել նորա զսպանանել զնա առ ի մահ։”

“Ի մեծ մտաւորել ո՞րչափ, այր իմ,” գոչեաց Աննէտ կարեվէրեալ. “Փառք, որ իբրև զսա ոչ տեսանեմք ոչ տաւղ գիտեմ։”

“Արժանի է քարկոծել զիս հայրենեաց իմոց, որ անձնապէս ողորմ է արդարև տանջել այսպէս Գեսլերայ։”

“Սակայն յոյժ բարձր է սահմանեալ Գեսլեր ի մեծն նախանձ զինեալ ձեռոց առ ի տեղեկանալ զխորհրդածութիւնս յայսմիկ բանս,” գոչեաց Աննէտ։

“Ոչ թողցուք մեզ Գեսլեր ի ծանօթ պահել զխորհրդածութիւնս մերոց,” կրկնեաց Տէլ. “վասն զի ի մտաց զահել է նորա զգուշութեան խիստ փորձ, որով յոճոյ նոյն ծանուցել զաղտնիս յայտնել ընդ դաւաճան հաւատոյ։”

“Եւ զի՞նչ է փորձն զոր ի գործ արկանէ հրամանատարն Ուրիոյ առ այս ձեռնարկ։”

“Լսեալ ես դու յարկի հատուածին մերոյ ընթանալ ի Սուրբ Գեղու զաւակս պատանիքն՝ զոր բռնաւորն հրաման եդեալ յամբարտաւանութեան սրոյ իւրոյ՝ կանգնեցանել ևս ի գագաթն Գեհերայ. հրամայեաց նշան զի ամենայն ազգք և ժողովուրդք խոնարհել երկրպագանիլ նմին, և որ ոք համարձակ գտցի առ այն՝ անկցի ի հնոց հրայն բորբոքեալ. Ցանկամ զայս, ուղղակի իմ։”

“Եղև,” գոչեաց Աննէտ. “զիարդ է այդ ի դէմս Մորգարտէն դաշտին. Սակայն գիտէ՞ք զուցէ Գեսլերի ընդ այս անիրաւութեան յանձնառութեամբ թագաւորին Ռուդոլֆի։”

“Կերպարանեն Գեսլեր յանձին իւրում զմարդութեան զայս, թէպէտ յանդին զերծ անցանել զանցանել Շուեյցարիոյ. վասն զի կառուցեալ է զպատերս ի վանդակաւոր առաջ Ալտորֆոյ, և պահանջէ յանձնեաց և ի վաստակաւորաց երկրորդն յարգանս մատուցանել սմին։ Արդ՝ պատկերն Թագաւորին Ռուդոլֆի՝ առէ մարդարէն, հր ի մէջ տանեղ—ասաց՝ զոր պատիժ առնել, այսպէս ամենայն հանդերձ առ ի պաշտօնակալ. անդրանիկ արքայն Գեսլերի՝ է որդի դքսութեան Աւստրիոյ, զոր բարձրացուցեալ ի գեղ՝ հրամայէ մարդկան Ուրիոյ երկրպագանել նմին ի պատուհաս մահու եթէ առանձնացեալ։ Կամի՞ց զի այր քո յանդգնի հարցել զանուն Շուեյցարիոյ՝ խոնարհել ի գործ այսպիսի անարգ։”

“Ո՛չ,” պատասխանեաց նա. “անմահէ իսկ վասն քո, եթէ այսպէս անարգանն գործոյ խնդրէ կատարել հանգիստանայ։”

“Խոստացար դու զօրէն ազատարարի բարբառել,” գոչեաց Տէլ. “Այժմ և լիցի դու մայր արդարոյ ազատութեան. վասն զի յառաջնում նուագի ի գնալ իմ՝ Ալտորֆ՝ ընդդիմացայց այսր հրամանի, որ

պատուիրէ զիս և զքաղաքացիս իմ' պաշտօն մա-
տուցանել անզգոյ խաղալկի միոյ, զոր Գիւղմա-
նացին հրամանատար կոտուցեալ է ի վաճառա-
նոցի մ'—"Սաղայն էր եղեւ Ալիզալի." գաւա-
ծոյս կիյն.

"Զմիտ իմ' հաշէ զիս անդր, և ես զնոյնս զրու-
ցէն ասէ պարկեշտի ի հասարակաց պարտուց ի-
մոց," պատասխանեաց Տէլ. "Կարծես դու, զի
տարակ զանձն խոստովանեցայ' դիմուծ իմ' հրա-
մայուցանելով, անօգնական գլխարկի միոյ, կամ' թե
զեր զայն լինել խոստովանի ծեմ' որ անհամեղ զեա
արտաղ ի մասնկելոյ ի մայրաքաղաք ընդի զաւա-
ռին իմոյ, զի մի զուցէ յետ վերայ դարձուցեց
զպատուհաս անհնաւան քաւանելոյ զերծել դզերծ
անպարտութեց, որ հրամայեցա յանունէ չարաչար-
րոյէ. Ոչ, ոչ բնաւ, նախ խեղդ իմ, զնոյնեց Ալի-
զարծ եղց և հորին պահանջելք ասացից հարծելոյ
զիս լինել պարտաւոր լինել մեր զնելոյ անձամ հրա-
մանին Գեսսլերի."

Դարձ Լալուսայ կարծեաց զնոսա նոցա, և Լին-
նեա ահաւա ձեան տալ նմա ի որբել զմեալարգ
ընկերաց.

Յետ քանի մի աւուրց ամենակածան ... լինել
Ալիզալի քաղաքի. և Տէլ կարծ մաւթովքան
յարուցեալ ի մայրն ընդ տասն' զնոց անդ
առ ի վաճառել զմարթս մշակաց այնմանց.
զորս ասացեալ էր յայտարարութեան խրուում Ալի-
զեան լինելոյ. Հասեալ ի քաղաք անդր, և շա-
հու վաճառեալ զմարթս իւր' շրջէր նա հրապա-
կաց ի հրապարակ զնել զարդեղէն հատուս կամն ձեռ-
քան զգեստուց. Ի նմանէ ժամանակս ի տան-
վաճառի վաճառունիանք և արհեստաւորք ընդ ճի
պատրաստս առ ի վաճառ և մարդիկ ժողովեցին անդ
որ ի դեռոմանել և խաղալութիւնս յարուցանել,
այլ զնել ազնուածս պգեստս և անօթեանս արքան ես-
ճան և հայրեար լինէր.

Ջզուշաւոր կէն Գուսլերմոս Տէլայ խնդրեալ
էր յանձէն զնել զուռնակս ածուակս հրոց զանն
ազնուին զծրդասասանիս և այնքան ուշադրէր էր
նա անձնիր լինել զանձնայն զգայսուրերակս նա-
քա, զի և ոչ անզամ' մի խորհէր զգլխարկէն' զոր
ամայարկեալ քաղաքապետն Գեսսլեր կառուցեալ
էր ի վաճառանոցի, մինչև հղիս պզնդքն յանդիման
բուռնի ցցոյն, յորոյ վերայ անկեալ կայր այն Ան-
մայլեթ ամբարձեր նա ընդ այն, եթէ չէր ուշադրեալ,
ի Գեսլմանացի զօրականաց որք պետնաւորեալ կային
յերկուս կողմանս ցցոյն' առ ի բանի պահել զգա-
նել զխայտառակ հրամանն քաղաքապետին իւրեանց.
Կալեալ Տէլ յայնժամ', և ամբարձեալ դաշն
իւր ի նշանակ ամբոխ, զոր ասաւալշնորհ պահանջերց
հրամայականն ձայնիւ հերոյց նմա' նոսա զգալակառն
գլխարկին Աւստրիոյ խակ և խոն ի վեր գլխոյ իւ-
րոյ. Կամէրեցան յատամնաւորեան այնոց պաշտօնա-
ծին Աւստրեան զօրաղղին ի տես այնմ նշանի զնո-
յնութեան անհնաւել նշիկրին իւրոյ. Հայրեցեալ զայս-
չափին զինուց յերեսս այլամերի զօրականաց' որք

"Յարգել եղեն ընդթացից նորա, յաւուղ քաղիդաւ
տասանց մատուցանելոյ գլխարկին փոխանակեալ յար-
գանս. "Այդ," զոչեաց սատարքնորդն պահանջեաց.
"Ի պատուհասա մահու արհամար զանձն, յան-
դուգն զս այդ, անհնազանդութեամբ քոյ հրա-
մանին Նորին մեծութեան քաղաքապետին իւրեոյ."

"Լռեա," պատասխանեաց Տէլ, "անդրձօն չէ
զի ընդդէմ' որինաց ինչ գործիմ."

"Ընդդիմեցար դու զԼինազանդութիւն ցնառն
մերոյ Կալսերին, անդյամնեալ լինել գլխարկիւ ասանց
զլուխ խոնարհեցուցանելոյ այնմիկ."

"Չեմ' գիտակ զի ասածել պատրև մնի է զառաջի
գլխարկի միոյ քան միարարկութի և երկիւղի, և կամ'
զայդ մի կալեալեց," հեփեաց Տէլ.

"Ընդդէմ' դառաչան, համարձակիս ուղղել
զզաւանաչուհիս կատակս քո ի նշանն արքունի."
զաւաս քաղաքապետն յառաջելով խելոյն ի յետ
կալեալ զօրականաց, որք ամենին մատուցանել հնա-
զանդութեան Տէլայ և ասելին.

Շարունակելի.

—⬥—

ԴԻԵՂ.

Եթէ կատարեալ լաւ հանդերձես, զգլուխդ երկու օրուընից միջակն հանդերձ և ձեռքդ սրբէ սակս յետ ցցնի, կատարեալ շունչն հեղց կիտմայս որ զուանն նորոգ հրեշ եւ և յետ կիտակաւէ.

Հռովմ. Օգոստ 17.

—⬥—

ՏԵՂԵԿԻՉ ԼՈՒՐ

ՄԱՀ

Կիւրակէ 14 Օգոստ 1847

Պարոն Յովհաննէս Մուսաւելեան Նոր Ջուղայեցի, Ընդհանուր օժան-դակ Միսսալւէշ Թարգմանութեան և Վաճառականութեան Մուրբ Սան-զարա Գիպրոսի Հանդէսա ի Հալա-կէ 30 ամաց, փոխեցաւ յանհնոյն աշխարհաց իւրոյ.

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Մ. Դ. Թաղեանց Վ. Երէցեանց